Jan van der Dussen

Jacobus Aegidius Herman Jan van der Dussen is geboren in Kampen op 23 juni 1900. In maart 1928 is hij getrouwd met de half-joodse Josephine (Jo) Johanna Biegel (16 februari 1903, Gorinchem). Ze kregen drie kinderen. Hij is afgestudeerd in de rechten aan de Rijksuniversiteit Utrecht en was vanaf 1925 als redacteur-verslaggever werkzaam bij de Provinciale Overijsselsche en Zwolse Courant. Vanaf 1925 was hij elf jaar advocaat en procureur in Kampen en van 1932 tot 1937 was hij daar wethouder. In 1937 werd Van der Dussen burgemeester van Hengelo.

Hij was voorzitter van de plaatselijke commissie van de NPV in Hengelo. Zijn vrouw was assistent hoofdcommissaresse bij het NPG. Op 2 april 1941 wordt Scouting door de bezetter verboden. Door heel Nederland werden veel commissarissen van Scouting direct na het verbod gevangen gezet en verhoord. Onder hen was ook Cornelis Beets. In de archieven van het NIOD is de communicatie bewaard tussen gemeenten, provincies en het Rijk over aangehouden en gearresteerde burgers. Hierbij zitten ook een aantal verslagen over de aanhouding van kopstukken uit Scouting. Op 3 april 1941 stuurt de Burgemeester van Hengelo naar de Commissaris der Provincie Overijssel een briefje:

> *Aan de heer commissaris van de Provincie Overijssel*
>
> *Door dezen dele ik u mede dat ik op woensdag 2 dezer, des morgens te 7 uur, op last van de Sicherheitspolitzei, te Enschede ben gearresteerd. Eveneens geschiedde met mijn vrouw. Huiszoeking werd gedaan (door den commissaris van politie en een rechercheur), waarna mijn vrouw en ik naar het bureau van de politie werden gebracht. Een en ander stond in verband met de opheffing van de Padvinderij waarin ik de functie van voorzitter der plaatselijke commissie (bestuur) van de jongens vervulde, en mijn vrouw assistent hoofdcommissaresse bij de meisjes was. Met ons werden ongeveer veertig andere Hengelosche ingezetenen gearresteerd.*
>
> *Mijn vrouw moest, als hoofd van de meisjes-padvindsters uit geheel Twente en de Gelderschen Achterhoek door de Sicherheitspolitzei in Enschede verhoord worden, evenals de heer ir. A. Beets, pas afgetreden als lid van het hoofdbestuur der Nederlandsche padvindersvereniging en dhr van Zon, assistent districtscommissaris, dus hoogste plaatselijke leider bij de jongens alhier. Alle anderen, w.o. ik, werden hier door de Hengelosche politie verhoord op de door de Sichterheidspolitzei voorgeschreven vragenlijst (w.o. vragen naar onzedeijkheid (!) bij de padvinderij en naar evt verbindingen met het buitenland).*
>
> *Ook deel ik voorts mede, dat ik en mijn vrouw tot ongeveer 12 uur zijn verhoord. We werden hierna samen met anderen vrijgelaten. Terwijl ook de heer van Zon in den loop van den dag uit Enschede terugkwam. Alleen de heer Beets werd vastgehouden*

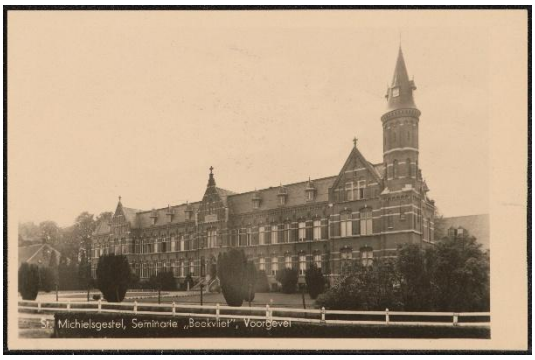
en zal, naar werd medegedeeld, voorlopig vastgehouden worden. Hij is hedenmorgen naar Den Haag gebracht.

Eindelijk moet ik u nog melden dat mijn vrouw hedenmorgen wederom werd opgehaald. Zij moest om 10 uur wederom bij de Sichterheitspolizei komen. Te ongeveer half een was zij, na wederom ondervraagd te zijn, weer terug.

Ik hoef u waarschijnlijk niet te schilderen welk een indruk al deze arrestaties van en huiszoekingen bij zooveele, allen bekende ingezetenen van alle richtingen en standen, zowel bij de jeugd als bij de ouders te Hengeloo, waar de padvinderij zoo ontzaglijk bloeide (ik schat het aantal aangesloten padvindsters en padvinders tezamen op wel een kleine 1000) maakten.

De burgemeester van Hengelo
J. Ae.H.J. van der Dussen

Tijdens de bezetting liet Van der Dussen niet na telkens te laten blijken niets op te hebben met de praktijken en ideologie van de bezetter en dat heeft hem “de nodige conflicten” opgeleverd.

Op 4 mei 1942 arresteerden de bezetters 460 keurige heren, die geen van allen een flauw vermoeden hadden wat daarvoor de reden was. Het waren hoogleraren, politici, schrijvers, musici, advocaten, geestelijken, burgemeesters: een indrukwekkende doorsnede van de elite van Nederland. Met vrachtwagens werden ze vanuit het hele land samengebracht in een klein dorpje vlakbij Den Bosch. Tot eind 1944 zouden honderden notabele Nederlanders als gijzelaars vastzitten in het voormalige kleinseminarie Beekvliet bij St Michielsgestel. Onder hen zaten ook verschillende (oud) scouts zoals Frits Philips en De Quay. De mannen waren niet te vergelijken met ‘gewone gevangenen’. De Duitsers beschouwden deze groep als onderpand. Zolang de Nederlandse bevolking zich netjes en coöperatief gedroeg, zouden de gijzelaars geen haar op het hoofd worden gekrenkt. Was dit niet het geval, dan zouden één of meerdere van hen zonder pardon worden geëxecuteerd. Zo fungeerden de gijzelaars als een soort ‘represaille-reserve’. Het kampregime was erg licht. De Duitse en Nederlandse bewakers hadden de opdracht gekregen om de gijzelaars met rust te laten zolang ze zich maar niet misdroegen. Ze houden zich bezig met onderlinge cursussen, lezingen, concerten, cabaret en voordrachtavonden, bridge en sportwedstrijden. Op 5 juni 1942 wordt Van der Dussen opgepakt en overgebracht naar kamp Beekvliet in Sint-Michielsgestel.

Op 29 september 1942 verschijnt in de kranten het bericht, steeds op de voorpagina: *Bij besluit van den commissaris-generaal voor bestuur en justitie is met ingang van 12 september j.l. aan mr. J.A.H.J. van der Dussen ontslag verleend als burgemeester van Hengelo.* Na zijn arrestatie nam de burgemeester van Almelo, mr. Mello Sichterman, korte tijd deze taak van hem over, waarna de NSB-er Gerrit Nijk burgemeester werd.

Van der Dussen onderhield vrijwel dagelijks correspondentie met zijn vrouw vanuit Beekvliet. De brieven bestrijken de periode tussen 6 juni 1942 en 19 december 1943. In de correspondentie komen de kinderen “veelvuldig voor”. Maar Van der Dussen schrijft op 1 oktober ook over zijn zwager Goos Mante, een voormalig onderzeebootcommandant die eveneens in Beekvliet was vastgezet. Mante, als Inspecteur van de Scheepvaart betrokken bij de verzetsgroep van de Delftse professor Jan Mekel, is op 25 september 1942 in Overveen gefusilleerd, samen met andere leden: bijna de hele groep was in juli 1941 na verraad gearresteerd. De executie is kennelijk doorgedrongen tot Beekvliet en greep Van der Dussen aan. Mante was ook actief binnen Scouting.

Van der Dussen kwam bij toeval op 22 december 1943 vrij. Een lijst met vrij te laten gevangenen die de Sicherheitsdienst opstelde, bevatte twee namen van mannen die al vrijgelaten waren. Een van de twee willekeurig aangewezen gevangenen die toen in hun plaats mochten gaan, was Van der Dussen. Hij duikt direct onder in het Twentse dorp Buurse. Vanuit zijn onderduikadres werkt hij aan plannen voor de wederopbouw van Hengelo.

Na de oorlog werd Van der Dussen wederom burgemeester van Hengelo, van 1945 tot 1951. Hij werd ook weer voorzitter van het Plaatselijke Commissie. Zijn vrouw werd weer actief binnen het NPG. Na Hengelo werd hij burgemeester van Dordrecht. Hij overleed op 15 oktober 1989, zeven dagen na het overlijden van zijn vrouw, in Soest.

Meer informatie

Jan van der Dussen (burgemeester) - Wikipedia
Stolpersteine Dordrecht (stolpersteine-dordrecht.nl)
Jan van der Dussen - Netwerk Oorlogsbronnen
Jan van der Dussen - PoolParty Linked Data Server (niod.nl)
Home - Netwerk Oorlogsbronnen
Strijdend Nederland » 25 apr 1945 - Art. 12 | Delpher
Home - Gijzelaarskamp Beekvliet
Kamp Sint-Michielsgestel - Wikipedia
P.C.A. Geyl, Gedenkboek gijzelaarskamp Beekvliet, St. Michielsgestel (Schiedam 1946)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.